

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 5 Issue 03 | pp. 290-293 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

BOSHQARUVDA STRATEGIK MENEJMENT USULLARINI QO'LLASHNING ZARURIYATI VA O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI

Azimboyeva Jasmina Sanjarovna

“Ipak Yo’li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti
Menejment fakulteti doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola boshqaruv, strategik menejment, usullar, zaruriyat, va o'ziga xos hususiyatlar kabi asosiy tushunchalarni tahlil qiladi. Maqolada strategik menejmentning tashkilotlar uchun ahamiyati, uning uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishdagi roli va strategik rejalashtirish, maqsadlar qo'yish, resurslarni boshqarish kabi usullarning samaradorligi ko'rsatilgan. Shuningdek, maqolada strategik menejmentni joriy etishda yuzaga keladigan muammolar va ularga yechimlar keltirilgan. Boshqaruv tizimida strategik usullarning to'g'ri qo'llanilishi tashkilotning barqaror rivojlanishiga olib keladi.

Kalit so'zlar: boshqaruv, strategik menejment, usullar, zaruriyat, o'ziga xos hususiyatlar, strategik rejalashtirish, maqsadlar qo'yish, resurslarni boshqarish, barqaror rivojlanish.

Аннотация: Данная статья анализирует ключевые понятия, такие как управление, стратегический менеджмент, методы, необходимость и особенности их применения. Рассматривается значение стратегического менеджмента для организаций, его роль в обеспечении долгосрочного успеха, а также эффективность таких методов, как стратегическое планирование, постановка целей, управление ресурсами. В статье также обсуждаются проблемы, возникающие при внедрении этих методов, и предлагаются возможные решения. Правильное применение стратегических методов в системе управления способствует устойчивому развитию организации.

Ключевые слова: управление, стратегический менеджмент, методы, необходимость, особенности, стратегическое планирование, постановка целей, управление ресурсами, устойчивое развитие.

Abstract: This article analyzes key concepts such as management, strategic management, methods, necessity, and unique characteristics. It discusses the importance of strategic management for organizations, its role in ensuring long-term success, as well as the effectiveness of methods like strategic planning, goal setting, and resource management. The article also addresses challenges faced when implementing these methods and offers possible solutions. Correct application of strategic management methods in the management system leads to sustainable development of the organization.

Keywords: management, strategic management, methods, necessity, unique characteristics, strategic planning, goal setting, resource management, sustainable development.

Hozirgi vaqtda O'zbekistonda strategik boshqaruvning turli texnika va usullaridan foydalanmasdan samarali turizm faoliyatini amalga oshirish mumkin emas. Yaxshi ishlab chiqilgan va ilmiy asoslangan rivojlanish strategiyasi va uni amaliyotga tatbiq etish tashqi va ichki muhitdagi noaniqlikning murakkab sharoitida tashkilotlarning muvaffaqiyatli ishlashining kalitidir.

Turizm infratuzilmasi hududiy iqtisodiyotning yaxlit tizim sifatida shakllanishida asosiy rol o'ynaydi va ishlab chiqarish va noishlab chiqarish sohalari faoliyati uchun umumiy shart-sharoitlarni ta'minlovchi asosiy element hisoblanadi.

Tadqiqotlar tahliliga ko'ra, XX-asrning birinchi yarmida boshqaruv g'oyasi ilmiy asoslanib, boshqaruv fanining turli maktablari shakllandi. Bu maktablar ikki asosiy bosqichga bo'linadi: klassik va zamonaviy boshqaruv maktablari. Klassik boshqaruvni uchta asosiy maktab tashkil qiladi: ilmiy boshqaruv, ma'muriy boshqaruv va inson resurslarini boshqarish. Ilmiy boshqaruv maktabi (1885-1920) [3] F. Teylor tomonidan asos solingan bo'lib, boshqaruvni ilmiy asosda optimallashtirishni maqsad qilgan. Ma'muriy boshqaruv maktabi (1900-1950) tashkilotlar uchun universal boshqaruv kontseptsiyasini ishlab chiqqan. Insoniy munosabatlar maktabi (1910-1950) [4] esa tashkilotlarda inson resurslarini boshqarishning muhimligini ta'kidlagan. Bu maktablarning rivojlanishi boshqaruv fanining yanada kengayishiga va zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini shakllantirishga yordam berdi.

Hozirgi vaqtda turizm infratuzilmasi sohasini rivojlantirishga bag'ishlangan ko'plab tadqiqotlar mavjud emas, bundan tashqari, ular juda ziddiyatli va to'liq emas. Shu bilan birga, "infratuzilmaning maqbul ta'riflari, uning tarkibi, elementlarning tasnifi, rivojlanish turlarini asoslash" ning yo'qligi mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda[5].

"Infratuzilma" atamasi zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda juda keng qo'llaniladi va bir xil darajada keng talqin qilinadi. Shuning uchun infratuzilma bilan bog'liq muammolarni keyingi tahlil qilish uchun ushbu kontseptsiyani kelib chiqish va keyingi rivojlanish nuqtai nazaridan ochib berish va aniqlashtirish kerak. Ammo bu sohadagi tadqiqotlar avvalroq boshlangan, garchi "infratuzilma" atamasining o'zi ishlatilmagan.

Turizm infratuzilmasi hududiy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohasining samarali faoliyat yuritishi uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlaydi. Zamonaviy sharoitda samarali turizm faoliyatini amalga oshirish uchun ilmiy asoslangan strategik boshqaruv usullaridan foydalanish, infratuzilmaning barcha elementlarini kompleks rivojlantirish va innovatsion yechimlarni joriy etish talab etiladi.

Strategik qarashni shakllantirish turistik kompaniyaning umumiy maqsadini aniqlashdan, uning mavjudligi sababini ifodalashdan boshlanadi. Adabiyotda u ko'pincha "siyosat", "falsafa", "missiya" kabi tushunchalar bilan belgilanadi [2].

Strategik menejmentning mohiyati asosan kelajakka e'tibor qaratish kabi tushunchabilanbelgilanadi. Shu munosabat bilan menejerlar uchun kompaniya qaysi maqsadlarga intilishi kerakliginianiqlay olishlari juda muhimdir. Tanlangan strategiyani amalga oshirish avvalgi ikki bosqichnimoslashtirishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, mavjud resurslar, korxonaning tashkiliytuzilmasixususiyatlari, boshqaruv tizimi, tashkiliy tuzilma, strategiyani amalga oshirish muvaffaqiyati ko'pjihatdan bog'liq bo'lgan xodimlar katta rol o'ynaydi [6].

Strategik boshqaruvning maqsadi strategiyani shakllantirishgacha rivojlantiriladi, uni amalga oshirish tashkilotga ma'lum vaqtdan keyin maksimal rivojlanishga imkon beradi.

Strategik menejmentning asosiy vazifalari: tashkilotni rivojlantirish uchun resurslarni eng samarali tarzda taqsimlash; belgilangan strategik maqsadni amalga oshirishni rejalashtirish va nazorat qilish funksiyalarini amalga oshirish; eng ko'p aniqlash istiqbolli yo'nalishlar tashkilotning rivojlanishi [1].

1-bosqich -maqsadni tanlash, hisobga olish, moliyaviy ahvol. Bu yerda quyidagi variantlarni (maqsad turlarini) ajratib ko'rsatish mumkin: a) to'lov qobiliyatini tiklash; bunday maqsad bizning iqtisodiyotimiz uchun juda dolzarb bo'lib, ishchilar maoshsiz o'tirishadi va menejmentning asosiy tashvishi bankrotlikdan qochishdir; b) foyda massasi va tezligining oshishi; s) diversifikatsiya, ya'ni faoliyatning yangi yo'nalishlarini rivojlantirish; d) konvertatsiya- tashkilotni himoya qilish uchun profilni to'liq o'zgartirish.

2-bosqich -aniqlashtirish, maqsadni farqlash. Bozor kon'yunkturasidan kelib chiqib, quyidagilar rejalashtirilgan: a) yangi bozorga kirish-bu bozordan raqobatchilarni siqib chiqarishga yoki ular bilan hamkorlik qilishga asoslangan kompaniyaning hujumkor strategiyasi; b) bozor pozitsiyalarini saqlash va rivojlantirish-mudofaa strategiyasi; s) istiqbolsiz bozorlarni qoldirib, chekinish. Tashkilot barcha mumkin bo'lgan bozorlarda o'z o'rnini egallashga ishonch hosil qilish uchun barcha turdagi faoliyatga yopishib olishi shart emas.

3-bosqich -marketing turini, raqobat strategiyasini tanlash. Ushbu strategiya uchun to'rtta variant mavjud: marketing strategiyasining bu turi tashkilotning o'z mahsulotining arzonligidan ko'ra o'ziga xos sifati tufayli raqobatbardoshligini bildiradi. Bu raqobatning eng istiqbolli turi. Bu shuni anglatadiki, faqat ushbu kompaniya ma'lum mahsulotlarni qanday ishlab chiqarishni biladi va narxlarni pasaytirmasdan, sifati tufayli raqobatbardoshdir.

4-bosqich - mahsulotning hayot aylanish bosqichlariga qarab maqsadlarni farqlash.

5-bosqich - bozor segmentatsiyasi va har bir segment uchun maqsadli tanlash. Tashkilotning

maqsadlari boshqaruv faoliyatining turli sohalariga qarab farqlanadi. Nazorat qilinadigan ko'rsatkichlarga quyidagilar kiradi: sotish (sotish hajmi); daromad; raqobat darajasi; narx dinamikasi.

6-bosqich - maqsadlarga erishishni ta'minlaydigan maqsadli dasturlarni ishlab chiqish [7].

Turizmning butun infratuzilma tizimi, shuningdek, uning alohida obyektlari bitta belgilovchi xususiyatga ega - uning mohiyati infratuzilmaning ko'plab ta'riflaridan kelib chiqadi – "ta'minlash". Bu, ehtimol, biz u yoki bu obyektini infratuzilma toifasiga tasniflashimiz mumkin bo'lgan asosiy xususiyatdir.

Infratuzilmani uch darajaga bo'lish mumkin: mega-, mezo- va mikro. Iqtisodiyotning globalashuvi mega darajada infratuzilmaning shakllanishiga olib keladi. Telekommunikatsiyalar, axborot texnologiyalari va Internet ishlab chiqarishning umumiy sharoitlarini o'zgartirmoqda. Mamlakatlararo iqtisodiy shakllanishlar infratuzilmasi vujudga keladi, ishlab chiqarishning umumiy sharoitlari doirasini kengaytiradi. Mezo darajasi milliy iqtisodiyot va alohida firma o'rtasidagi munosabatlarda ishlab chiqarishning umumiy sharoitlarini tavsiflaydi. Mikro darajada kichik miqyosdagi iqtisodiy jarayonlar va subyektlar (asosan korxonalar, firmalar va ularning xo'jalik faoliyati) bilan bog'liq muhitni ta'minlovchi infratuzilma obyektlari aniqlanadi.

Umumimlashtirilgan holda turizm infratuzilmasini strategik boshqarishning nazariy asoslari o'rganildi. Tadqiqotlar natijasida strategik boshqaruvning zamonaviy sharoitdagi muhim ahamiyati, uning turizm sohasidagi afzalliklari va samaradorlikni oshirish yo'nalishlari aniqlandi. O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun davlat-xususiy sheriklik, klaster yondashuvi va raqamli transformatsiya kabi ustuvor yo'nalishlar belgilandi. Shuningdek, strategik boshqaruv samaradorligini baholash uchun kompleks ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqildi.

Turizm infratuzilmasi hududiy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohasining samarali faoliyat yuritishi uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlaydi. Zamonaviy sharoitda samarali turizm faoliyatini amalga oshirish uchun ilmiy asoslangan strategik boshqaruv usullaridan foydalanish, infratuzilmaning barcha elementlarini kompleks rivojlantirish va innovatsion yechimlarni joriy etish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kaplan, R.S. and Norton, D.P. (1996) Strategic Learning: The Balanced Scorecard. *Strategy&Leadership*, 24, 18-24. <https://doi.org/10.1108/eb054566>.
2. Qozon (Volga viloyati) Federal universiteti, O.A. Gabdrahmanov, Rojko M.V. "Strategicheskiy menejment v turizmet".
3. Ralph Waldo Emerson "Self-Reliance"(O'ziga ishonish), 1841 yil.
4. Robert D. Gatewood. Robert R. Taylor. O.C. Ferrell. Management. Printed in the United States of America. p-40.
5. Sokolov Yu.I. Puti povisheniya effektivnosti kapitalnix vlojeniy v sozdaniye i razvitiye promishlennih uzlov.-Investitsionniye problemi narodno-xozyastvennih kompleksov, M., 1997-407 b.
6. Strategik menejment usullari asosida korxonalarni boshqarishni.worldlyjournals.com <https://worldlyjournals.com>
7. Strategik menejment usullari asosida korxonalarni boshqarishni takomillashtirish. Mamajonov Dilshodjon Oribjonovich; VOLUME 5, ISSUE 2, 2024;469-b. <https://worldlyjournals.com/index.php/IJSR/article/download/2928/4336/8050>

Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

